

Sosiaali- ja terveysvaliokunta 13.2.2019

Kansalaisaloitteen sisältö

Aloitteessa ehdotetaan säädettäväksi mielenterveyslakiin uusi pykälä nk. Terapiatakuusta (”4 a §, Mielenterveyspalvelujen piiriin pääsy”) ja muutettavaksi terveydenhuoltolain 27 §:n 2 momentin 3 kohtaa.

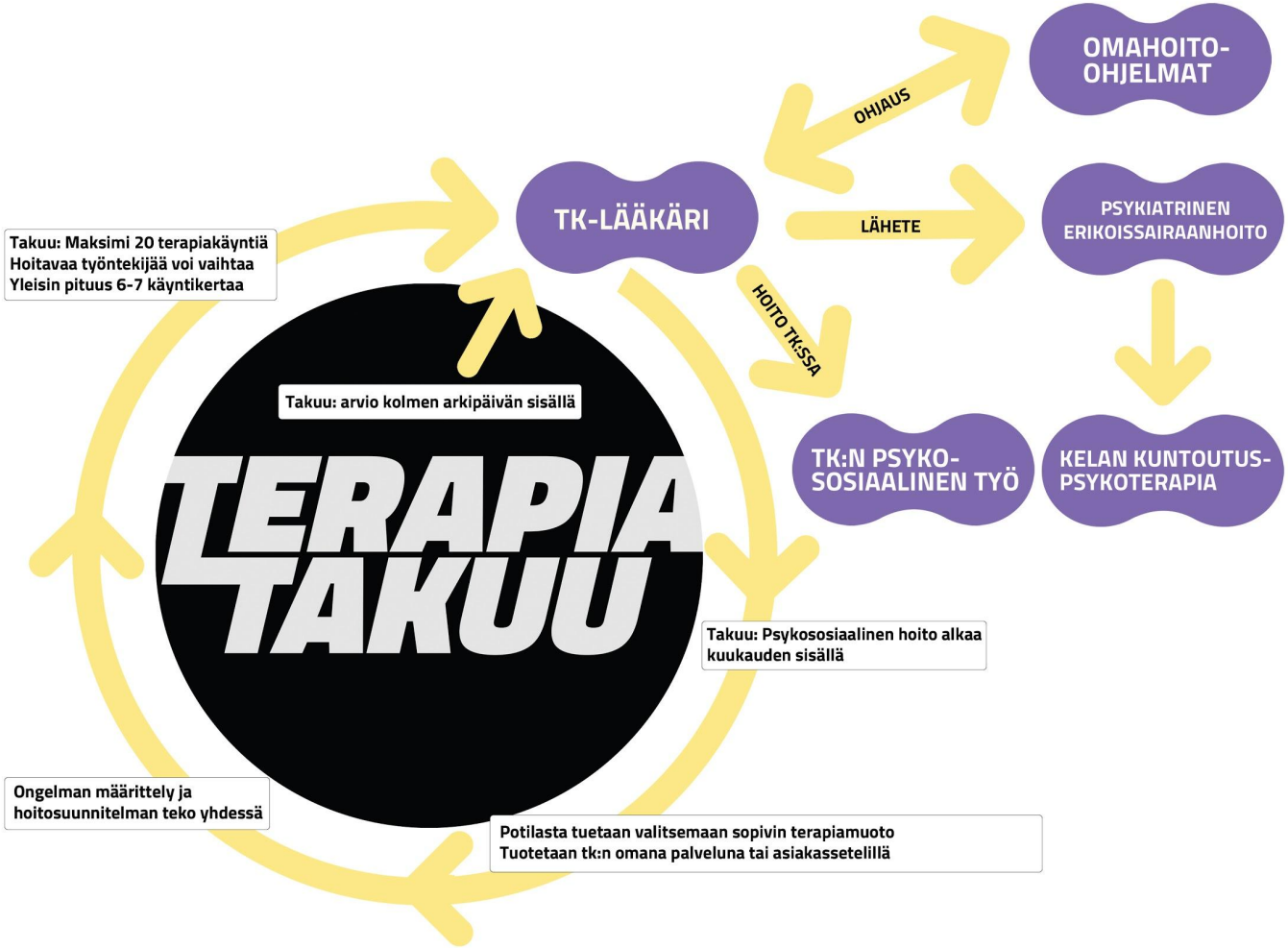
OMAHOITO-OHJELMAT
OHJAUS
TK-LÄÄKÄRI
LÄHETE
PSYKIATRINEN ERIKOISSAIRAANHOITO
HOITO TK:SSA
TK:N PSYKO-SOSIAALINEN TYÖ
KELAN KUNTOUTUS-PSYKOTERAPIA
Takuu: Maksimi 20 terapiakäyntiä
Hoitavaa työntekijää voi vaihtaa
Yleisin pituus 6-7 käyntikertaa
Takuu: arvio kolmen arkipäivän sisällä
TERAPIA TAKUU
Takuu: Psykososiaalinen hoito alkaa kuukauden sisällä
Ongelman määrittely ja hoitosuunnitelman teko yhdessä
Potilasta tuetaan valitsemaan sopivin terapiamuoto
Tuotetaan tk:n omana palveluna tai asiakassetelillä

Varhainen apu sote-keskuksessa – pääsy psykososiaaliseen hoitoon

- Terapiatakuu **pyrkii takaamaan varhaisen psykososiaalisen hoidon saatavuuden**. Perusterveydenhuollon ammattilaisen toteaman tarpeen jälkeen **hoito alkaisi neljän viikon sisällä**.
- Terveyskeskus voi tuottaa takuuseen kuuluvan hoidon omana toimintanaan tai potilaalle voidaan myöntää asiakasseteli, joka kattaa hoitojakson kustannukset.
- **Terapiatakuu tukee hallitusohjelman kirjauksia** painopisteen siirtämisestä erityispalveluista yleispalveluihin, asiakkaiden yhdenvertaisuuden vahvistamisesta ja varhaisen tuen saatavuuden parantamisesta.
- **Aloite koskee myös lapsia ja nuoria.** Se **vastaa hallitusohjelman tavoitteeseen** madaltaa lasten ja nuorten kynnystä saada mielenterveyspalveluja sekä parantaa niiden oikea-aikaisuutta ja saatavuutta osana peruspalveluja.
- Terapiatakuu **yksinkertaistaa psykoterapiaan tai muuhun vaikuttavaan psykososiaaliseen hoitoon pääsemistä**. Vähentämällä arviointeihin, hallinnollisiin päätöksiin ja hoidon pirstoutumisen hallintaan käytettäviä resursseja, **varsinaiseen auttamistyöhön vapautuu enemmän resursseja**.
- Kelan järjestämä **kuntoutuspsykoterapia säilyy nykyisellään**, mutta varhaisen avun paremman saatavuuden myötä sen tarve saattaa vähentyä.

Terapiatakuu osana hoitotakuun kehittämistä – pääsy takuun piiriin

- Terapiatakuu tulisi **luontevasti osaksi hallituksen tavoitteita kehittää hoitotakuuta perusterveydenhuollossa.** Mielenterveyspalveluiden osalta on oleellista, että avun piiriin pääsyn nopeuttamisen lisäksi varmistetaan riittävän kattava ja laadukas psykoterapeuttinen hoito.
- Terapiatakuun piiriin kuuluvan **hoidon aloittaminen perustuu aina henkilön kokemaan tarpeeseen ja halukkuuteen.**
- **Terapiatakuulle ei ole ikärajoja.** Pääsy Terapiatakuun piiriin on aina lääketieteellinen päätös, joka kirjataan sairauskertomukseen. Päätös tehdään yhdessä potilaan kanssa, mutta **potilaalla ei kuitenkaan ole subjektiivista oikeutta hoitoon.**
- Terapiatakuu **kohdistuu vain perusterveydenhuollon potilaisiin**.
- Hoidon tarpeen arvioiminen **viimeistään kolmantena arkipäivänä** siitä, kun potilas otti yhteyden terveyskeskukseen.
- Terapiatakuu kohdistuu lyhytinterventioihin ja on **voimassa vuoden**.

Millaisia palveluita tulevaisuuden sote-keskuksessa tarvitaan?

- PALKO:n mukaan **vaikuttavaksi todettu psykoterapia ja muut psykososiaaliset hoitomuodot kuuluvat julkiseen palveluvalikoimaan**, ja niitä **tulee olla tarjolla perustasolla.**
- Takuun piiriin kuuluvissa tavoitteellisissa yksilö-, ryhmä-, pari- ja perheterapioissa on monia vaikuttavia, eri viitekehyksiin nojaavia lyhyitä psykoterapian muotoja ja psykososiaalisia hoitomuotoja. **Osa on psykoterapeuttien tuottamaa psykoterapiaa, osa taas muita vaikuttavia lyhytinterventioita.**
- **Netti- ja etäterapiat vähentävät alueellista eriarvoisuutta** hoidon saatavuudessa.
- Perusterveydenhuollon **potilasta tuetaan valitsemaan hänelle sopivin Terapiatakuuseen kuuluva hoitomuoto.**
- Yhteistä kaikille Terapiatakuun piiriin kuuluville psykososiaalisille hoidoille on **tutkimusnäyttö vaikuttavuudesta**, ja soveltuvaksi todettu koulutus.
- **Terapiatakuu kattaa maksimissaan 20 hoitokäyntiä.** Takuun piirissä oleva hoitojakso on aina suunnitelmallinen ja tavoitteellinen. Jos potilaalla on tarve pidempään hoitojaksoon, hänet tulee ohjata erikoissairaanhoitoon arvioitavaksi.

Hoidon laadunvarmistus: mahdollisuus edelläkävijyyteen

- Hallitusohjelman mukaan **luodaan laatua kuvaavia rekistereitä**, parannetaan **asiakastyytyväisyyttä** ja **kehitetään hoitoa yhteistyössä** käyttäjien kanssa.
- Tulosten ja haittavaikutusten seurantaa varten takuun piirissä olevien **hoitoa tulee seurata järjestelmällisesti laaturekisterillä.**
- Laaturekisteri tuottaa tietoa sekä hoidon järjestäjälle, työntekijöille että asiakkaille.
- Laaturekisterissä kirjataan lyhyillä luonnehdinnoilla ja luottamuksellisesti, **miten tyytyväinen potilas on ollut omaan hoitoonsa, ja miten hän on toipunut.**
- Tietoa kerätään sekä **suoraan potilaalta että terapeutilta.**
- Lisäksi on tarpeen kirjata, **kuinka moni potilas on toivonut hoitoa ja kuinka monelle se on myönnetty.**

Kuinka vahvistamme ammattilaisten osaamisen perusterveydenhuollossa?

- Terapiatakuun piiriin kuuluvien psykososiaalisten hoitomenetelmien **osaajat eivät tällä hetkellä jakaudu alueellisesti tasa-arvoisesti.** Takuun onnistunut toteutus tuleekin vaatimaan koulutustoimia.
- **Valtakunnallisesti Suomessa toimii noin 6000 psykoterapeuttia.** Osa heistä toimii vain osapäiväisesti.
- **Terapiatakuun vaatima työresurssi on noin 800 htv:ta**, eli murto-osa olemassa olevasta psykoterapeuttiresurssista. **Näistä noin 300 htv löytyy olemassa olevista mielenterveyspalveluista.** Terapiatakuu **vaatisi siis täysimääräisesti toteutuessaan noin 500 ammattilaisen lisätyöpanoksen**, joko palkkaamalla tai ostopalveluna hankittuna.
- Psykoterapeuttikoulutusta tarjoavien **yliopistojen tulisi reagoida lisäämällä koulutusta.**
- Lisäksi koulutusyhteisöjen, järjestöjen ja terveydenhuollon työnantajien tulisi varautua Terapiatakuuseen **kouluttamalla terveydenhuollon ammattilaisia lyhyiden psykososiaalisten interventioiden menetelmiin** (ns. työskentelyotekoulutuksia)

Onnistumisen arviointi ja pilottikokeilut

- On oleellista että **uudistuksen hyötyjä ja haittoja potilaille ja näiden omaisille arvioidaan laadukkaasti.**
- Arviointitutkimukseen tulee sisältyä **kustannusvaikuttavuuden arviointia**.
- Vaikutusten ja kustannusvaikuttavuuden arviointi edellyttää tutkimusasetelmaa, jossa **Terapiatakuun piirissä olevaa väestöä verrataan väestöön, joka ei ole takuun piirissä.**
- **Vertailu voi olla ajallinen** (verrataan tuloksia ennen takuun käyttöönottoa tuloksiin käyttöönoton jälkeen) **mutta on parhaimmillaan rinnakkainen.** Vähiten virhelähteitä on tutkimusasetelmassa, jossa **joko alueet tai yksittäiset palveluiden käyttäjät satunnaistetaan Terapiatakuuseen.**
- **Siirtymäaika mahdollisten uusien sote-keskusta koskevien lakien voimaantulossa voidaan käyttää hyväksi arviointitutkimuksessa.** Rekisteripohjaista tietoa käyttämällä arviointitutkimus voidaan toteuttaa ilman rasitetta potilaille tai kliinikoille.

Terapiatakuun kustannusvaikutukset

- **Tarve:** Noin 2% väestöstä on vuosittain psykoterapian tarpeessa. Tämä tarkoittaa noin 125 000 lyhytpsykoterapiajaksoa vuodessa. Jakso tarkoittaa keskimäärin 6-7 käyntiä, vähintään yksi ja korkeintaan 20 käyntiä. Noin puolet psykoterapia-asiakkaista tulee hyötymään siitä merkittävästi.

- **Resurssi:** Terapiatakuun toteuttaminen vaatii noin 800 terapeuttihenkilötyövuotta. Näistä noin 300 löytyy jo olemassa olevista terveydenhuollon resursseista tehtävänsiirroilla. Noin 500 uuden terapeutin palkkaaminen tai palvelun hankkiminen esim. asiakasetelillä maksaa n. 30 miljoona ml. oheiskustannukset (60 000 €/htv). Lisäksi terapeuttikoulutukseen tulee alkuvaiheessa varata noin 5 miljoonaa/vuosi.

- **Säästöt:** Sijoitettu pääoma maksaa tutkimusten mukaan itsensä takaisin moninkertaisesti, koska sairausetuuksien käyttö vähenee, työnantajien sairauspoissaolokustannukset vähenevät ja terveydenhuollon muu käyttö vähenee.

Terapiatakuun kustannusvaikutukset

- **1. Sairausetuuksien käytön väheneminen**
  Peruspalveluissa saatavilla oleva, riittävän varhain aloitettu psykoterapia siirtäisi arviolta noin 7500 henkilöä etuuksien piiristä työelämään, **tuottaen noin 166 miljoonan kustannussäästön**

- **2. Tuottavuuden kasvu**
  Kun arviolta puolet Terapiatakuun piirissä olevat ovat työelämässä, **Terapiatakuu tuottaa noin 9 500 henkilötyövuoden tuottavuuskasvun**, josta hyötyvät kaikki työnantajasektorit.

- **3. Terveydenhuollon käytön väheneminen**
  Psykoterapia vähentää terveydenhuollon muuta käyttöä noin 20%. Kuntien nettokustannusten terveydenhuollossa ollessa 1821 € per asukas, **potentiaalinen säästö terveydenhuoltokustannuksissa olisi 45 miljoonaa.**